

Дејан Константиновић¹,
Мирјана Лапчевић²

¹Дом здравља “Нови Београд”, Београд, Србија

²Дом здравља “Вождовац”, Београд, Србија

Две деценије часописа Српског лекарског друштва “Општа медицина” Анализа садржаја часописа у првој деценији излажења

Кључне речи:

Часопис Опште медицина,
структура десетогодишњег
волумена

Сажетак

Циљ и метод рада. Поводом двадесет година од изласка првог броја часописа *Општа медицина* (октобар 1995), у овом раду аутори приказују десетогодишњу анализу (1995–2004) свих публикованих радова објављених у 19 двоброја у првој деценији по категоријама радова, годинама и здравственим установама и локалитетима из којих потичу првоименовани аутори.

Резултати. Укупно је објављено 260 радова из 60 здравствених установа Европе и САД.

Структура објављених радова показује следећу дистрибуцију:

- оригинални радови - 26,5%,
- саопштења - 32,3%,
- прегледни и едукативни чланци – 32,7%,
- прикази случајева – 8,5%.

Закључак. Територијална распоређеност аутора из Србије показује да приближно 2/3 првоименованих домаћих аутора потиче из Београда - 38 (63,3%) из домова здравља, болница и других здравствених институција, а приближно 1/3 из градова у унутрашњости Србије, док је 1,5% укупног броја стручних радова од аутора из иностранства.

Увод

Октобра 2014. године навршавају се две деценије од када је објављен први број часописа *Општа медицина*, одобрен од стране председника и председништва Српског лекарског друштва (СЛД), после успешних вишедневних преговора тадашњег председника Секције опште медицине, по овлашћењу Председништва Секције прим. др Дејана Константиновића и председника СЛД академика Војина Шуловића. Часопис је замишљен као гласило опште медицине, али и свих доктора других медицинских дисциплина који желе да објављују своје стручне радове, истраживања, саопштења, едукативне чланке, ревијалне радове и друге стручне радове од интереса за нашу струку и медицину уопште.

Председништво Секције формирало је Уредништво, Научни одбор, рецензентску групу, лекторе за српски и енглески језик, утврдило форму и садржину часописа, групе радова који ће се објављивати, корице, штампарију,

цену часописа, начин дистрибуције, и спонзоре: фабрику кондиторских производа “Соко Штарк“ и Фармацеутску компанију “Галеника”.

Одлуком Председништва Секције, за главног и одговорног уредника часописа именован је прим др сц. Дане Жигић а за заменика главног и одговорног уредника прим. др Дејан Константиновић, који је водио концептуалне и оперативне послове.

Периодика часописа била је два двоброја годишње, где су поред радова објављиване стручне и сталешке вести, пробране вести са интернета од интереса за нашу грану медицине и писма уредништву.

Чврсто одређење Уредништва било је да ниједан стручни рад не може да се штампа без рецензије и лектуре на српском и енглеском језику.

После тако одређених правила и пријема радова за штампу, маја 1996. у штампарији „Графипроф-Београд“ одштампан је први број часописа на кунздруку, што је изазвало одушевљење доктора опште медицине.

Циљ рада

Циљ овог истраживања састоји се из анализе садржаја часописа у првој деценији излагања како по врсти радова, тако и по здравственим институцијама где првоименовани аутори обављају своју делатност, да бисмо утврдили да ли је часопис подједнако доступан свим заинтересованим ауторима, без обзира где они обављају своју здравствену струку, и шта часопис уопште значи за унапређење медицинске науке и праксе.

Метод^{1,2}

Истраживањем је обухваћен период од 1995 до 2004. године, а као извор података користили смо *online* издања часописа *Општа медицина*³.

Сви објављени радови су класификовани на 4 оригиналне категорије и анализирани по годинама и институцијама из којих долазе првоименовани аутори.

Намера нам је да *online* издања часописа *Општа медицина* у другој деценији публикација анализирамо тек по истеку ове године, пошто друга деценија обухвата период од 2005 до 2014. године.

Вероватно ћемо применити измењену методологију анализе, јер се и методологија приказивања *online* издања часописа *Општа медицина* у међувремену променила

Резултати

Током прве деценије публиковано је 260 стручних радова у 19 свезака (у првој години публикована је само једна свеска, октобра 1995). То значи да је у свакој свесци публиковано у просеку 13 стручних радова или 26 стручних радова годишње.

Објављени радови потичу из 60 медицинских институција из Србије и иностранства, од чега 16 (26,7%) институција не припадају општој медицини, што приближно износи 1/4 институција.

Када су у питању здравствене институције из Србије (56), треба истаћи да 63,3% или приближно 2/3 (38) институција потиче из Београда, а 18 (30%) из других крајева Србије (Слика 1).

Заступљеност свих здравствених институција са бројем радова приказана је у Табели 2.

Интересантно је навести да је са Клиничког центра Србије и Медицинског факултета Универзитета у Београду објављено укупно 9 радова или 3,5% од укупног броја радова.

Првоименовани аутори потичу из 5 држава:

1. Србија,
2. Босна и Херцеговина (ДЗ Тузла 2002, Ајша Тулумовић – 1 саопштење),

3. Македонија (ДЗ Скопље 1995, А. Кандиќјан – 1 саопштење)
4. Белорусија (*Belirussian Madical Academy of Continuing Education* 2002: Е. Voronko – 1 едукативан рад),
5. САД (*Johns Hopkins University, Baltimore*, 2001: Brett D. Nelson – 1 оригинални рад).

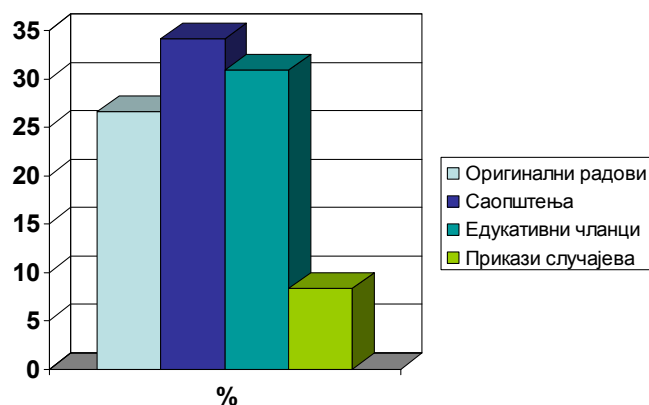
Када су у питању аутори из иностранства, треба рећи да је њихово учешће у укупном броју радова **1,6%**, док је учешће иностраних институција у односу на укупан број институција из којих потичу радови - **6,6%**.

Табела 1. Класификација радова по врсти и годинама публикација

Год.	Оригинални радови	Саопштења	Прегледни и едукативни чланци	Прикази случајева
1995	1	10	0	0
1996	2 + 3*	6 + 6	0	1 + 0
1997	1 + 4	3 + 2	4 + 8	1 + 1
1998	2 + 11	3 + 1	5 + 8	1 + 3
1999	3 + 7	3 + 1	5 + 3	0 + 0
2000	1 + 5	4 + 8	6 + 7	0 + 0
2001	3 + 7	0 + 3	5 + 2	0 + 0
2002	1 + 7	4 + 9	8 + 2	3 + 3
2003	1 + 2	5 + 10	7 + 4	2 + 5
2004	3 + 5	4 + 2	5 + 6	2 + 0
свега	69	84	85	22
%	26,5	32,3	32,7	8,5
Укупно	260 радова			

*Приказани су одвојено подаци за прву и другу свеску по годинама прве деценије

Оригинални радови и саопштења

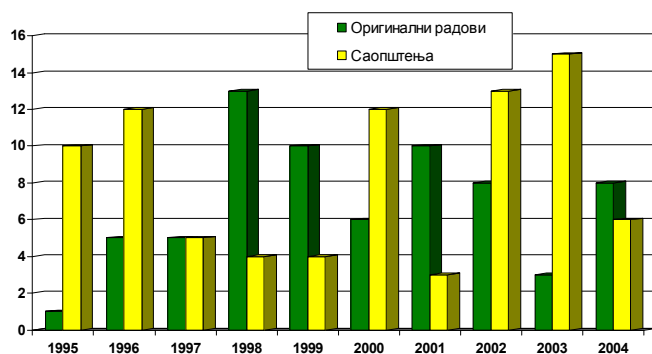

Графикон 1. Приказ публикованих радова

Класификација публикованих радова по групама показује да је од укупног броја радова (260) објављено: 69 (26,5%) оригиналних радова, 84 (32,3%) саопштења, 85 (32,7%) прегледних и едукативних чланака и 22 (8,5%) приказа случајева.

Однос саопштења према оригиналним радовима показује да је саопштења било 1,2 пута више од оригиналних радова, док оригиналних радова има 3,1 пута више од радова под називом *Приказ случаја*. Прегледни и едукативни чланци су најбројнија категорија и они су 1,2 пута бројнији од оригиналних радова.

Када се посебно анализирају оригинални радови у односу на саопштења и прикажу графички (Графикон 2), могу се закључити неке чињенице. Ове две категорије су посебно анализирани јер су заједно најбројније од свих радова -: 153 (58,8%), а у истраживачком смислу представљају највредније радове јер захтевају познавање методологије научног истраживања и шире знање од основног. Стога, требало би да представљају циљ сваког доктора опште медицине, нарочито специјалисте опште медицине, чиме би они у великој мери доприносили развоју наше струке и развоју опште медицине као медицинске дисциплине.

Графикон 2. Приказ оригиналних радова и саопштења

На графикону 2 се види да број публикованих оригиналних радова током посматране деценије има колебљиву тенденцију опадања, нарочито 1997. и 2003. године, док се број оригиналних радова у другим годинама исте деценије углавном креће око средњих вредности^{4,7}.

Истовремено, саопштења показују тенденцију интермитентног прогресивног раста, који је најизраженији 2003. године и бележи пораст од средње вредности 1,8 пута или 56%.

Дискусија

Да би постала део целокупног духовног богатства човечанства, научна спознаја мора да се стави на увид научној и стручној јавности. Најчешће се то ради објављивањем резултата научних истраживања кроз публикације. Највећи број писаних научних информација почива на научним часописима, као и на систему служби за индексирање и сажимање, који обезбеђују његову што ефикаснију употребу⁴. Часописи чије објављене радове научници најчешће цитирају сматрају се најутицајнијим у научним круговима. Њихова вредност исказује се тзв. *импакт фактором*, односно *фактором утицаја*⁵. Вредновање часописа обавља се да би се посредно оцењивао квалитет радова кандидата на конкурсима, и обрнуто, квалитет индивидуалних чланака процењује се посредно на основу квалитета часописа⁶.

Прва деценија публикација часописа *Општа медицина* је довољно дуг континуирани период за оцењивање оваквог типа публикације, која није престала са излагањем чак ни за време НАТО агресије на нашу земљу. Оно што је најзначајније истаћи је чињеница да је часопис *Општа медицина* омогућио докторима опште медицине и других специјалности у Србији да добију један заједнички простор за размену и унапређење научних и практичних сазнања из ове области, а све ради унапређења здравствене заштите. Осим тога, већ у првој деценији наш часопис је стекао епитет интернационалног часописа за општу медицину, пошто је поред аутора из Србије привукао и ауторе пореклом са два континента: из Европе и САД.

Треба подржати младе истраживаче да публикавањем, нарочито оригиналних радова у часопису *Општа медицина*, дају свој допринос оваквим стремљењима. У интересу напредовања часописа веома је важно поглавље *Цитирање и навођење литературе*, што је морална и законска обавеза аутора, а заснива се на оригиналном Ванкуверском документу. Навођење је свако позивање на резултате претходно објављене у литератури. Извор цитата и/или навођења мора се у потпуности навести у поглављу *Литература*. Пожељно је да цитирана литература у 75% буде млађа од пет година⁶.

Стога ћемо се на овом месту посебно бавити оригиналним радовима, јер је то, практично, неисцрпна област за докторе опште медицине, као што је то, уосталом, и њихово свакодневно поље медицинског рада; уједно је и најбољи начин личног стручног усавршавања који се постиже научноистраживачким радом на тему свакодневних стручних проблема и дилема, поготову када се има у виду да изабрани доктор треба самостално да реши 85%² свих здравствених захтева пацијената^{7,8}.

Из здравствених установа Београда публиковани су радови из 38 здравствених институција, односно 63,3% од укупног броја институција из којих су публиковани радови.

Када се разматра територијална распоређеност аутора из Србије, треба истаћи чињеницу да аутори потичу из 56 различитих здравствених институција широм Србије; већина аутора потиче из 38 београдских институција (67,9%), а остале институције (18) из градова ван Београда (32,1%). То значи да су београдске

институције 2,1 пут фреквентније у публикавању стручних радова од институција својих колега из унутрашњости Србије.

Интересантна је и анализа публицистичке активности првих десет београдских дома здравља рангираних по броју објављених радова у првој деценији:

1. ДЗ Вождовац	47
2. ДЗ Нови Београд	33
3. ДЗ Раковица	8
4. ДЗ Звездара	6
5. ДЗ Стари град	4
6. ДЗ Палилула	3
7. ДЗ Др Симо Милошевић	3
8. ДЗ Врачар	2
9. ДЗ Др Милутин Ивковић	2
10. ДЗ Гроцка	2
Укупно	110
(или 42,3% од укупног броја радова).	

Слика 1. Територијална дистрибуција здравствених установа из којих потичу првоименовани аутори стручних радова широм Р. Србије

Тематска анализа публикованих радова показује да се доста радова бави специфичном проблематиком, на пример:

- самостално решавање здравствених захтева одређених грађана,
- квалитет процеса рада,
- унапређење организације служби опште медицине,
- организација и функционисање служби за кућно лечење и медицинску негу,
- националне мултицентричне студије детекције и превенције или супресије фактора ризика (МЦС и СОС студије),
- приступ компјутеризацији процеса рада,
- развој метода праћења квалитета рада,
- унапређење кардиоваскуларне и онколошке здравствене заштите, и др.

Табела 2. Приказ укупног броја радова у првој деценији према здравственим институцијама првоименованих аутора

Установа	Број радова 1995-2004	%	Ранг првих 10 радова
1. ДЗ Нови Београд	33	127	II
2. ДЗ Вождовац	47	181	I
3. ДЗ Звездара	6	2.3	
4. ДЗ Врачар	2	0.8	
5. ДЗ Пирот	7	2.7	VIII
6. Здравствени центар Пирот	3	1.1	
7. ДЗ Варварин	12	4.6	III
8. ДЗ Нови Сад	11	4.4	IV
9. Институт за онкологију и радиологију Србије (ИОРС)	4	1.5	
10. ДЗ "Др Симо Милошевић"	3	1.15	
11. Поликлиника "Букурешт" ДЗ Скопље	1	0.4	
12. ДЗ Младеновац	1	0.4	
13. Институт за рехабилитацију "Селтерс" Младеновац	2	0.8	
14. ДЗ Станово, Крагујевац	1	0.4	
15. Институт за болести дигестивног система КЦС	6	2.3	IX
16. ДЗ "Др Милутин Ивковић"	2	0.8	
17. Центар за ендокрину хирургију, Институт за ендокринологију, дијабетес и болести метаболизма КЦС	1	0.4	
18. Институт за физиологију МФ	2	0.8	
19. ДЗ Раковица	8	3.1	VI
20. Градски завод за болести плућа и заштиту од туберкулозе	1	0.4	
21. ДЗ Гроцка "Др Миливоје Стојковић"	2	0.8	
22. Институт за здравствену заштиту деце и омладине МФ	1	0.4	

23. Институт за социјалну медицину, статистику и истраживања у здравству МФ	2	0.8	
24. ДЗ Палилула	3	1.15	
25. ДЗ Ужице	1	0.4	
26. Институт за реуматологију	1	0.4	
27. Универзитетска дечја клиника	1	0.4	
28. ДЗ Смедерево „Свети Лука“	2	0.8	
29. ДЗ Пожаревац	1	0.4	
30. ДЗ Меровина	1	0.4	
31. ГАК КЦС Вишеградска	8	3.1	VI
32. ГАК Народни фронт	1	0.4	
33. ДЗ Стари град	4	1.5	
34. ДЗ Чачак	1	0.4	
35. Здравствени центар Лебане	9	3.5	
36. Институт за патологију МФ	3	1.15	
37. Студенти МФ	1	0.4	
38. МФ	3	1.15	
39. ДЗ Бошњаце	1	0.4	
40. Hexalab, Завод за лабораторијску медицину	1	0.4	
41. Галеника	5	1.9	
42. Институт за патолошку физиологију МФ	1	0.4	
43. Окружни суд Крушевац	1	0.4	
44. <i>The Center International Emergency</i>	1	0.4	
45. МЦ Бор ОЈ Мајданпек	2	0.8	
46. КБЦ „Др Драгиша Мишовић“	7	2.7	VIII
47. Клиника за оториноларингологију КБЦ Звездара	7	2.7	VIII
48. Институт за хигијену и медицинску екологију МФ	3	1.15	
49. ДЗ Обреновац	1	0.4	
50. Војномедицински центар, Нови Београд	3	1.1	
51. <i>Belorussian Medical Academy of Continuing Education</i>	1	0.4	
52. ДЗ ВМЦ „Нови Београд“	1	0.4	
53. Институт за анестезију и реанимацију КЦС	1	0.4	
54. ДЗ Земун	5	1.9	X
55. Институт за физиологију МФ	1	0.4	
56. КБЦ „Бежанијска Коса“	1	0.4	
57. Специјална болница за превенцију, лечење и рехабилитацију обољења органа за варење и шећерне болести „Врњачка бања“	5	1.9	X
58. ДЗ Савски венац	1	0.4	
59. Едукативни центар за породичну медицину ДЗ Тузла	2	0.8	
60. Медицинска школа Звездара	2	0.8	
УКУПНО			
60 Институција		260 Радова	

* Свака од наведених здравствених институција за 10 година је публиковала у просеку 4,3 стручна рада или 0,86 по свесци часописа који излази два пута годишње.

Општа медицина као медицинска дисциплина истражује област здравствене заштите коју обухвата својим радом, сама или кроз сарадњу с другим медицинским дисциплинама. Истраживачким радом и сопственим публикацијама обогаћује науку и праксу, ослања се и на своје научне информације. Истраживање је неразводни део рада и стручног усавршавања^{7,8}.

- Према Европској дефиницији опште медицине-породичне медицине, доктори опште медицине-породичне медицине су одговорни за развој знања, усавршавање вештина и вредности као основних чинилаца за ефективну и безбедносну заштиту. Тешкоће са којима се истраживач суочава су многобројне: несигурност у идентификацији и дефинисању проблема, недовољно познавање метода научног истраживања, недовољно комуницирање, отпори, омаловажавање, недовољна помоћ.
- Катедра опште медицине треба да помогне да општа медицина преко истраживања и публикавања постане засебна академска дисциплина, јер су још од маја 1988. године *Специфични циљеви за Европу*, које је издало Европско удружење опште медицине-породичне медицине (*The European Society General Practice/Family Medicine-ESGP/FM*) између осталих:
- Обавезна додипломска настава из опште медицине-породичне медицине на свим медицинским факултетима у Европи; Академска одељења опште медицине-породичне медицине морају се основати на свим медицинским факултетима у Европи. Као квалификација, ауторство при публикавању научностручних истраживања има посебан значај при запошљавању, стицању звања, унапређењу, добијању стипендија и финансијске помоћи за пројекте, као и других академских промоција⁹. Свако од нас треба да преузме одговорност за лично стручно и академско напредовање, као и напредовање опште медицине-породичне медицине као академске дисциплине у Србији¹⁰.

Организовањем мултицентричних, интернационалних истраживања у општој медицини-породичној медицини, пружили бисмо младим колегама могућност да учествују у сложеним и обимним клиничким истраживањима, као и да публикују своје резултате.

Закључак

Судећи по добијеним резултатима, часопис *Општа медицина*, који је гласило Секције опште медицине Српског лекарског друштва, у потпуности је остварио и превазишао очекивања оснивача већ у првој деценији, радо је и широко прихваћен не само од стране доктора опште медицине, већ и од доктора секундарне и терцијарне здравствене заштите нашег здравственог система, као и од аутора из ближег и даљег окружења Републике Србије, са два континента: из Европе и САД.

На тај начин, часопис је постао драгоцен информативни и едукативни медијум за индивидуално континуирано стручно усавршавање. Томе треба додати и чињеницу да је Уредништво правилно и атрактивно категорисало врсту радова које прихвата за штампу, што је часопису обезбедило високу стручност и привлачност.

Подстицањем истраживања и публикавања у општој медицини, часопис ће допринети академском усавршавању лекара опште медицине-породичне медицине, као и развоју опште медицине као академске дисциплине¹¹.

Dejan Konstantinovic,
Mirjana Lapčević

Health Center Novi Beograd, Belgrade, Serbia
Health Center Vozdovac, Belgrade, Serbia

Two decades of the journal of Serbian medical association "General practice" - Analysis of the journal content in the first decade of publishing

Key words:

Journal „General practice“,
Structure of ten years volumes

Abstract

Objective and Method: With regard to twenty years after publishing of the first issue of the journal „General practice“ (in October 1995), authors in this paper present the ten years analysis (1995-2004) of all published manuscripts which appeared in 19 issues during the first decade, according to the manuscript category, year of publishing, and Health institutions and region from which the first author originates. In total, 260 papers were published, originated from 60 Health institutions in Europe and even USA.

Results: Manuscript category of all published papers showed the following distribution:

- Original papers -26.5%,
- Reports -32.3%,
- Reviews and Educational articles - 32.7%,
- Case reports - 8.5%.

Conclusion: Territorial distribution of Serbian authors shows that 2/3 of authors are from Belgrade, and 1/3 from different towns of Serbia, while 1.5% of all papers originated from abroad.

Literatura References

1. Жигић Д, Јаношевић-Дотлић С, Иванковић Д, Пертог В, Константиновић Д. *Методологија научног истраживања*. За издавача. Драгољуб Иванковић. Графичка обрада *Design*: Београд, 1992.
2. Жигић Д. *Компаративна предност опште медицине*. У: Општа медицина. Друго измењено и допуњено издање. За издавача Дејан Константиновић. "Бакар-Бор": Бор, 1995. Српско лекарско друштво. Српско лекарско друштво, Секција опште медицине. Часопис *Општа медицина*. http://www.orpstamedicina.org/om_illustracija.asp
3. Добрић С. *Current Contents – (не) достигнути циљ*. Војносанит Прегл 2006; 63: 709-10.
4. Шипка П. *Часописи и чланци – Вредновање часописа на основу библиометријских показатеља: опис модела и импликације за уређивачки рад*. СрпАрхЦелокЛек – Посебно издање 2004; 38-50.
5. Божиновић Љ. *Медицински часописи и чланци*. Публиковање у биомедицинским часописима. Ауторство. Српски Архив за целокупно лекарство-Посебно издање 2004; 23-7.
6. Јеротић В. *Етика у медицини*. Општа медицина 2007;13 (1-2):45-8.
7. Donev D. *Principles and Ethics in Scientific Communication in Biomedicine*. Acta Inform Med. 2013; 21(4):228-33.
8. Vučković-Dekić Lj. *Misuse of authorship. Authorship/coauthorship/false authorship*. In: Arsenijević N, Vučković-Dekić Lj, eds. Evaluation of science and scientists. Kragujevac: Faculty of medical sciences, University of Kragujevac 2014, pp.95-102. (in Serbian, English summary)
9. Вучковић-Декић Љ. *Како се пише научно-стручни рад*. Биомедицинска истраживања 2014;5(1):1-7.
10. Вучковић-Декић Љ. *Рецензент – највећи пријатељ аутора*. Биомедицинска истраживања 2013; 4(1):75-9.

Примљен • Received: 24/03/2014
Прихваћен • Accepted: 31/05/2014